

कामलोभौ अतिअत्यंतगच्छति प्रामोती तिका मलोभातिगः ॥ १९ ॥ आनंत्यं ब्रह्मभावं ॥ २० ॥ शंकल्याणं ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ अनुमानमपि धर्मप्रमाणमित्याह अफलइति अयं भावः यदि धर्मो न स्यात्तर्हि ऊर्ध्वगतिं कश्चिदपि नाभ्यात् जायस्य भ्रियत्वेति मशकादीनां पूर्वसंस्कारापनः पुनस्तत्तज्जानीयदेहस्यैव प्राप्तिश्रुतं यतः प्राप्तिरेव सर्वेषां स्यात् ततश्च शास्त्रानर्थक्यं यदि तु धर्मोऽस्ति तर्हि तेषामपि विशिष्टदेशनिवासादिजनितस्य पुण्यस्या परिहार्यत्वात् ऊर्ध्वगतिः संभवति ॥ २५ ॥ ननु यथा तृणात् क्षीरं क्षीराद्वधीति वत् परिणामकमादेव तत्तद्विशिष्टदेहलाभादूर्ध्वगतिर्भवित्यति किं धर्मेणेत्याशंक्याह निर्वाणमिति दध्मोपि गवोपमुक्तात् क्षीरमूत्रादिनीचपरिणामदृष्टेन द्युक्तं तथा च मोक्षासिद्धिः तस्यांच सत्यांबोधशून्याः पशुजीविकां जीवेयुरंधतमः प्रविशेयुरेवेत्यर्थः ततश्च ते पशुतुल्याः विद्याविधयानैव युज्येरन्

प्रमाणाद्धिनिवृत्तोहिवेदशास्त्रार्थनिंदकः ॥ कामलोभातिगोमूढो नरकं प्रतिपद्यते ॥ १९ ॥ यस्तु नित्यं कृतमतिर्धर्ममेवाभिपद्यते ॥ अशंकमानः कल्याणि सोऽमुत्रानंत्यमश्नुते ॥ २० ॥ आर्षप्रमाणमुक्त्रम्यधर्मं न प्रतिपालयन् ॥ सर्वशास्त्रातिगोमूढः शंजन्मसु न विंदति ॥ २१ ॥ यस्य नार्षप्रमाणं स्याच्छिष्टाचारश्च भाविनि ॥ न वै तस्य परो लोको नायमस्तीति निश्चयः ॥ २२ ॥ शिष्टैराचरितं धर्मं कृष्णमाऽस्माभिः शिं किथाः ॥ पुराणमृषिभिः प्रोक्तं सर्वज्ञैः सर्वदर्शिभिः ॥ २३ ॥ धर्म एव पुवो नान्यः स्वर्गद्रौपदि गच्छतां ॥ सैवनौः सागरस्येव विजः पारमिच्छतः ॥ २४ ॥ अफलो यदि धर्मः स्याच्चरितो धर्मचारिभिः ॥ अप्रतिष्ठे तमस्येतज्जगन्मज्जेदनिंदिते ॥ २५ ॥ निर्वाणं नाधिगच्छेद्युर्जीवियुः पशुजीविकां ॥ विद्याते नैव युज्येयुर्न चार्थं केचिदाप्नुयुः ॥ २६ ॥ तपश्च ब्रह्मचर्यं च यज्ञः स्वाध्याय एव च ॥ दानमार्जवमेतानि यदि स्युरफलानि वै ॥ २७ ॥ नाचरिष्यन् परे धर्मं परतरे च ये ॥ विप्रलंभोऽयमत्यंतं यदि स्युरफलाः क्रियाः ॥ २८ ॥ ऋषयश्चैव देवाश्च गंधर्वासुरराक्षसाः ॥ ईश्वराः कस्य हेतोस्ते च रेयुर्धर्ममाहताः ॥ २९ ॥ फलदं त्विह विज्ञाय धातारं श्रेयसि ध्रुवं ॥ धर्मते व्यचरन् कृष्णतद्वि श्रेयः सनातनं ॥ ३० ॥ सनाथमफलो धर्मो नाधर्मोऽफलवानपि ॥ दृश्यं तेपि हि विद्यानां फलानि तपसां तथा ॥ ३१ ॥

संतुतर्हि स्वभावेनैव सवर्षे पिप्राणिनः किं विद्यया किं वामोक्षेणेत्याशंक्याह न चार्थकेचिदामुयुरिति अयं भावः घटशरावोदंचनादिकावैचित्र्यं क्रियावैचित्र्यं क्रियावैचित्र्याय च यथादृष्टं तथा ऐहिकयत्नाभावेऽपि नृषु पशुष्वपि दिषु ज्ञानैश्वर्यतारतम्यं दृश्यमानं जन्मान्तरीयक्रियानुमापकं तदभावे जगद्वैचित्र्यस्याकस्मिकनिधि लाभादेश्चासंभवः स्यादिति ॥ २६ ॥ अनादि परंपरागतः शिष्टाचारोऽपि धर्मास्ति त्वेषमाणमित्याह तपश्चेत्यादिना ॥ २७ ॥ विप्रलंभो वचनं अयं यज्ञादिधर्मः ॥ २८ ॥ श्रेयसि श्रेयोनिमित्तं धर्मव्यचरन् तद्विधर्मो हि श्रेयः श्रेयः साधनं सनातनं अनाद्यनंतं ॥ ३० ॥ ३१ ॥